

literatura
LLUÍS BONADA

El mirall llatinoamericà de la literatura catalana

Pere Calders, a Mèxic. Les relacions literàries i culturals entre Catalunya i Llatinoamèrica són objecte de l'estudi *Els catalans i Llatinoamèrica* (s. XIX i XX). *Viatges, exilis i teories*.

Els catalans i Llatinoamèrica (s. XIX i XX)

C. Albert, R. Friedlein i I. Martí (EDS.)
Publicacions de l'Abadia de Montserrat
Barcelona, 2017
356 pàgines / 18,50 euros

Lluís Quintana indica que Pere Calders utilitzà l'exotisme de l'estereotip indígena mexicà amb *Lombra de l'atzavara* (1964) i *Aquí descansa Nevares* (1967) per a la seva habitual exploració del fantàstic i els límits del real, però això desconcertà alguns lectors i crítics, perquè hi van veure racisme, fet que va retardar la incorporació de l'escriptor al cànon literari català. En el Pla que parla de Brasil la influència del "lusotropicalisme" del sociòleg brasiler Gilberto Freyre hi és determinant, demostra Roger Friedlein. Santiago Rusiñol engega el seu viatge al riu de la Plata publicat primer a *L'Esquella de la Torratxa*, amb posició d'observador distanciat però el converteix en un viatge iniciàtic que el portarà a explorar l'"Amèrica furienta" que engoleix l'individu i el deshumanitza, diu Margarida Casacuberta. La incorporació d'elements propis de la novel·la indigenista i del corrent del tel·lurisme situa la contística de Ramon Vinyes dintre del procés de renovació de la narrativa colombiana iniciat pel Grupo de Barranquilla als anys quaranta, observa Imma Martí Esteve.

Les aportacions són el resultat de la trobada d'investigadors realitzada el setembre de 2014 a la Rohr-Universität de Bochum, a Alemanya, dedicada a les relacions literàries i culturals entre Catalunya i Llatinoamèrica, i ara les podem consultar en el volum *Els catalans i Llatinoamèrica* (s. XIX i XX). *Viatges, exilis i teories*, editat per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat a cura de Corinna Albert, Roger Friedlein i Imma Martí Esteve.

Aurora Bertrana, Vicenç Riera Llorca, Domènec Guansé, Agustí Bartra, Josep Carner i Ferran de Pol són alguns dels restants grans escriptors analitzats, al costat d'Irene Polo, en qualitat de traductora, l'editor Antoni López Llausàs o la

política referent a la traducció de les més importants revistes d'exili a Buenos Aires, *Catalunya* i *Ressorgiment*.

Josep Carner hi és doble protagonista. Per una banda, Josep Maria Figueres reporta la tasca periodística del diplomàtic a San José de Costa Rica des del *Diario de Costa Rica*, de 1924 a 1926. I per l'altra, Eusebi Coromina Pou estudia la gènesi, les traduccions i vicissituds de l'única obra de ficció que va escriure originàriament en espanyol, *Misterio de Quanaxhuata* (1943), concebut com a peça de teatre en homenatge a Mèxic i traduït al francès i al català per l'autor mateix.

L'exemple més clar de l'opció indígena entre els catalans exiliats correspon a Agustí Bartra. Martí Soler analitza l'apropament a la cultura mexicana del poeta a través del procés de creació del mite bartrià en l'obra poètica *Quetzalcóatl* (1960). Els editors del volum constaten com les activitats dels exiliats o emigrants poden estar concebudes com a contribució a la cultura del país d'origen —com és l'emblemàtica revista *Pont Blau*— a les comunitats catalanoamericanes —les revistes de Buenos Aires o de Cuba, i, més tard, la premsa dels exiliats, sobretot a Mèxic— o exclusivament a la societat d'acollida, com les contribucions de Carner a la premsa autòctona de Costa Rica o l'empresa editorial generalista de López Llausàs, que s'integra en el mercat llatinoamericà.

En referència a Cuba, Lluís Costa explica com l'illa havia esdevingut un escenari molt propici per pensar i estructurar diversos plantejaments del catalanisme. L'estudi planteja de quina manera la premsa editada pels emigrants catalans a Cuba transmetia i interpretava la identitat catalana i com, alhora, es relacionava amb el procés nacional cubà de finals del segle XIX i inicis del XX.